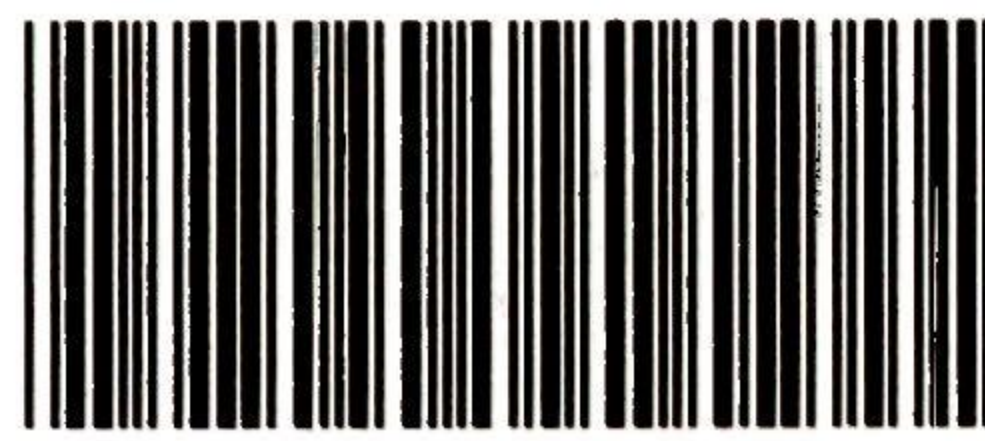

משרד הביטחון

ארכיון צה"ל ומערכת הביטחון

התחלת תיק

7552041

מספר משלוח/תיק : 168 - 383 / 1975

תאריך המסמך המוקדם : 11.04.1972

תאריך המסמך המאוחר : 27.11.1973

סימון התיק :

ד"ר ע. ג. גורן

המטה הכללי
אגף מודיעין

ביתא 4 י"ז א"ת ג' צ"ה
ד"ר ע. ג. גורן
27.11.72
ט"ו

מד (מ/ו.130.586) 1100

כז' ביסן תשל"ב

11 אפר' 72

עו"ת מס' 39

מסמך זה מכיל 48 עמודים

תפוצה לפי "תיק הפרסום"

סקירת מודיעין מיוחדת

מ.ס. 38/72

תרגיל מפקדות מצרי לכיבוש סיני

כל המוסר תוכן מסמך זה כולו או קצתו.
לידיעת אנשים שאינם מוסמכים לכך -
עובר על חוקי בטחון המדינה.
המוצא מסמך זה נדרש למסרו לתחנה הקרובה
של משטרת ישראל או המשטרה הצבאית.

מלכו בכ"א חוקה

שפ"ט

רמטכ"ל

ר' אג"ח

כ"א

כ"א חוקה

כ"א חוקה

כ"א חוקה

כ"א חוקה

1 "

3 "

6 "

7 "

" ק"מ

רמטכ"ל א"ח

" י"מ

קמ"ד ע"מ

" ג"ב

84/כ"א חוקה

א"ח חוקה ע"מ

כ"א חוקה ע"מ

כ"א חוקה ע"מ

מפקד 399

מד(מ/1.130.586)
מ/160

סודי ביותר
למכתב בלבד
- 2 -

עיקרי הסקירה

1. בתאריכים ה-23-30 דצמ' 71 נערך בצבא המצרי תרגיל מפקדות בינזורעי מקיף, תוך דגש על מפקדות כוחות יבשה, לבחינת תוכנית אב כוללת לכיבוש סיני ו-מרש"ל. התוכנית המבצעית, כפי שבאה לידי ביטוי בתרגיל, אינה שונה במהלכה העיקריים מהתוכניות המוכרות לנו מתרגילי מפקדות שנערכו מאז 1969. עם זאת יש בתרגיל זה מספר חידושים חשובים:-

א. לוח הזמנים הוא כפול בערך ממה שהכרנו בתרגילים מצריים בעבר. כיבוש קו המעברים נעשה תוך 6-7 ימים (לעומת 3-4 בתרגילים בעבר) וסיני כולה משך 14 יום (לעומת 7-9 בעבר).

ב. הקמת גשרים ותחילת חציית תעלת סואץ ע"י עוצבות משוריינות נעשית רק לאחר השלמת כיבוש/מרחב ההגנה הראשון (כולל קו התעוזים) ע"י דיביזיות ה-חי"ר בטווח של 15 ק"מ מזרחה לתעלה. כתוצאה מכך לחמו דיביזיות ה-חי"ר למעלה מיממה אחת ללא עוצבות משוריינות.

ג. סוללות טילי ק"א (כנראה 2-א0 ו-3-א0) מועברות לגדה המזרחית של התעלה לאחר חציית דיביזיות משוריינות וממוכנות.

ד. כוחות מונחתים מן האויר לא הופעלו במשימה איסטרטגית (כבוש המעברים?) כבר ביום ה-"ע". כוח בעוצמה חטיבתית הוצנח/הונחת כנראה רק ב-"ע"7.

ה. הערכה מצרית בדבר אפשרות צליחה אמפיבית של כוחות צה"ל באיזור כנרת. משתקפת בזה, כנראה, מחשבה מצרית על שימוש ש-צה"ל, עשוי לעשות ל-רק"מ אמפיבי שברשותו.

מד(מ/1.130.586)
מ/160

סודי ביותר
למכרת כלכד
- 3 -

- .2 לפי נתוני התרגיל היה מבצע הצליחה וכיבוש סיני המשך ישיר למלחמת החשה שבמהלכה הופעלו ע"י שני הצדדים "כוחות מיוחדים" אויר וארטילריה.
- .3 "במתקפה" לקח חלק כמעט כל סד"כ היבשה המצרי (פחות דיב' ממוכנת ו-1-2 חט' שריון וכוחות מיוחדים שנשארו בעומק מצרים) בסיוע כוחות אויר, הגנה אוירית וכוחות ים. סד"כ כוחות היבשה שכלל 5 דיב' חי"ר, 2 דיב' ממוכנות, 2 דיב' משוריינות, חט' שריון עצמאית עד 2 חט' צנחנים ו-2 גדודי קומנדו, פעל תחת פיקוד ארמיות 2 ו-3 ופיקוד ים-סוף. סד"כ זה אינו שונה מן ה-סד"כ שבא לביטוי בתרגילים קודמים.
- .4 סד"כ צה"ל בסיני, במהלך התרגיל כולו, כפי שבא לביטוי בידיעות שברשותנו, הוא 12 חטיבות. נראה כי נתונים אלה הם חלקיים. הם גם לא משקפים את סד"כ צה"ל בסיני כפי שהמצרים מעריכים אותו במלחמה (עד 8 אוגדות).

.5

6. כאמור, החידוש העיקרי בתרגיל זה הוא בהקדשת זמן כפול לכיבוש קו המיצרים וסיני כולו, לעומת הזמן שהוקדש לכך בתרגילים קודמים. להערכתנו, נובע הדבר מהערכת מצב מצרית בעקבות שינויים קרקעיים שנעשו ע"י צה"ל בגדה המזרחית של התעלה ובעקבות בחינה מחודשת של מהלכי הקרב.

7. להערכתנו, הגורמים העיקריים שקבעו הערכת זמן זו הם:-

א. לגבי שלב הצליחה של עוצבות ה-חי"ר, כיבוש וטיהור מרחב ההגנה הראשון:-

(1) חיזוק "קו בר-לב".

(2) סוללת העפר לאורך הגדה המזרחית של התעלה המחייבת הקדשת מספר שעות לפריצתה.

(3) קו המעוזים השני של צה"ל המוחזק ע"י כוחותינו (כולל, לפי נתוני התרגיל, כוחות נסוגים) המחייב אף הוא זמן נוסף כדי להשתלט עליו.

המצרים הקציבו משך זמן של יממה שלמה לשלב זה, והשלמתו מהירה תנאי לתחילת מעבר התעלה ע"י עוצבות השריון.

מד(מ/1.130.586)
מ/160

סרדי כירות
למכרתב בלבד
- 5 -

ב. לגבי שלב צליחת העוצבות המשוריינות והממוכנות:-

- (1) התניית התחלת בניית הגשרים בהשלמת כיבוש וטיהור מרחב ההגנה הראשון.
- (2) הכורח לדחות בניית הגשרים לשעות הלילה השני, בשל חוסר ההכרעה באויר.

כלומר, תחילת בניית הגשרים עבור העוצבות המשוריינות היא לא לפי "ש"24 לערך, בעוד שבתרגילים קודמים הוחל בבנייתם כבר ב-"ש"3. כתוצאה מכך נערכות העוצבות המשוריינות בגדה השניה של התעלה רק סמוך לאור ראשון של יום "ע"2.

ג. לגבי כיבוש מרחב ההגנה השני:-

- (1) קרבות תנועה והתקלות עד לקו כיר-גפגפה -- תמאדה.
 - (2) בעיית הבקעת וכיבוש מרחב ההגנה השני במיצרי הג'ידי והמיתלה ובאיזור ג'כל אום מרג'ם.
- || לאור זאת צפוי כיבוש המיצרים ביום ה-"ע"6/7 (לעומת "ע"3/4 בתרגילים קודמים) וניהול קרב ה-שב"ש העיקרי במרחב כיר-גפגפה -- תמאדה רק ביום ה-"ע"8. כיבוש מרחב ההגנה השני של צה"ל (מקו התעוזים ועד קו כיר גפגפה) ארך 5 ימים.

מד(מ/1.130.586)
מ/160

סודי ביותר
למכרתב בלבד
- 6 -

8. הצליחה נעשתה בחזית רחבה, לאורך כל התעלה, ע"י 5 דיביזיות ה-חי"ר הערוכות (כ"א מול גזרת הערכותה הקבועה).

9. בתרגיל זה, כבתרגילים קודמים, חצו כל העוצבות המשוריינות הממוכנות שתחת פיקוד ארמיה 2 באיזור צליחה אחד - פרדאן - מצפון לחייץ החקלאי, ולא נצלו גזרת דורא-סראר שהינה נוחה יותר - להערכתנו - מבחינת הנתונים הקרקעיים. בריכוז כל עוצמת השריון של הארמיה 2 המיועדת לצליחה באיזור זה, ישנם לדעתנו סיכונים רציניים, המתבטאים בחשיפת כל השטח שמדרום לחייץ החקלאי בו עובר הציר החשוב והקצר לקהיר, ללא עוצבות משוריינות וממוכנות. מכל מקום, נראה לנו כי המצרים "נעולים" על גזרת פרדאן דווקא, זאת לאור נתוני התרגילים הקודמים ולאור ההכשרות הקרקעיות שבוצעו בגזרה זו מאז הפסקת האש. שהן רבות יותר מאלו שבגזרת דור-סראר (משטחי צליחה, עמדות ארטילריה, ועמדות טילי ק"ק קדמיות).

10. קרב השריון בשריון העיקרי נערך ב-"ע"8+ במרחב ביר-גפגפה - תמאדה.

11. בתרגיל הופעלו כוחות מיוחדים (קומנדו וצנחנים) במשימות אופרטיביות-טקטיות, כסיוע למהלכים מקומיים ולא במשימה איסטרטגית:-

א. תפיסת ראש חוף באיזור רומאני על ידי כוח מוטס בהליקופטרים.

ב. השתלטות על שטחים חיוניים ע"י הצנחה/הנחתה, כנראה לחסימת צירים בפני תגבורות כסיוע לעוצבות ארמיה 2.

ג. החפות מהים לאורך חוף ים-סוף כסיוע ל-חט' חי"ר עצמאית 212 בדרכה לכיבוש מרש"ל.

12. אין בידינו ידיעות על תפיסת מיצרי הג'ודי והמיתלה ע"י כוחות מיוחדים במסגרת התרגיל כסיוע לארמיה 3. מכל מקום, לפי לוח הזמנים לכיבוש המיצרים - יום "ע" 7/6+ (ואף לוח זמנים מקוצר של 3-4 ימים כבתרגילים בעבר) נראה כי תפיסה כזו לא תיתכן ביום ה-"ע" (לפני או במקביל לצליחה) וזאת בשל חוסר היכולת להחזיק מעמד זמן כה רב עד לחבירה. נראה לנו כי המצרים מודעים לבעיה זו ויימצעו מלהפעיל כוחות מיוחדים בהיקף גדול במשימות איסטרטגיות ביום ה-"ע".

13. חיל האויר וההגנה האוירית באו לידי ביטוי חלקי בלבד בתרגיל. באותם הנושאים שתורגלו תאמה ב-ד"כ תפיסת הפעלת הכוח את הערכתנו. בנושאים האויריים הבאים ניתן להקיש מנתוני התרגיל על תפיסות מבצעיות מצריות:-

א. נלקח בחשבון מצב בו אין הכרעה אוירית לפני הצליחה וכוחות היבשה מותקפים ע"י ח"א הישראלי בהיקף ניכר, גם בשטחי הריכוז ממערב לתעלה - וזאת על אף מערך הטילים המצרי, וגם תוך כדי הצליחה והתקדמותם בסירני.

ב. הכוונה להפעיל כוחות מונחתים בהליקופטרים בשעות הלילה. כאמור, בחלק המעשי של התרגיל בוצעו כל ההנחתות בשעות היום, יש בכך כדי לחזק את ההערכה שהמצרים עדיין לא הגיעו לרמה מבצעית נאותה להפעלת כוחות מונחתים בהיקף ניכר בלילה (עד כה התאמנו בהנחתת גרוד אחד בעת ובעונה אחת בלילה). ידוע לנו שהם עושים מאמצים ניכרים בתחום זה, כולל רכש מכשירי ביות מסוג רבקה/יוריקה במערב.

ג. ב-תטל"ג באה לידי ביטוי תפיסה לפיה, לאחר התבססות ראשי הגשרים מקדמים המצרים את כל חטיבות הטילים הערוכות בגזרות של הארמיות לאבטחת המעברים בתעלה. ואף מעבירים יחידות טילים, ב"מ ו-מכ"מי אתרעה לצידה המזרחי של התעלה. יחידות ב"מ מסויימות צולחות כבר עם הדרג הראשון.

14. לסיכום: -

א. אין בנתוני תרגיל מפקדות זה כדי להצביע על שינוי בסיסי בתפיסה המבצעית המצרית לכיבוש סיני, כפי שמוכרת לנו מתרגילי מפקדות קודמים מאז 1969. עם זאת, יש בו מספר חידושים חשובים כאשר העיקרי בהם הוא לוח זמנים כפול לכבוש קו המעברים וכן סיני כולו. אפשר ודבר זה מבטא הערכת מצב מצרית חדשה הרואה באורח מציאותי יותר את הקושי להתגבר על העוצמה הצבאית הישראלית בסיני ועל הבעיות הקרקעיות שיצר צה"ל.

ב. התפיסה המבצעית המצרית לכבוש סיני כפי שנבחנה בתרגיל זה ממחישה כי ביחסי הכוחות הקיימים (ובעיקר בתחום האוירי) אין לצבא המצרי סיכוי להצליח במבצע צליחה ובמתקפה לכבוש סיני או חלקו, ולהיפך יש בכך סיכון גבוה מאוד עבורו. הסיכון גבוה בעיקר לדיביזיות ה-ח"ר ולתנופת המתקפה, כתוצאה מהצורך לדחות חצית תעלת סואץ. ע"י העוצבות המשורייבות לליל הלחימה השני. סביר להניח כי המצרים, ואף יועצים סובייטים, הגיעו למסקנה זו בעת ניתוח לקחי התרגיל.

תרגיל מפקדות מצרו לכיבוש סיני -

כ ל ל י

1. בתאריכים 23-30 דצמ' 71 בערך בצבא המצרי תרגיל מפקדות בין זרועי, תוך דגש על כוחות היבשה. בטלו בו חלק מפקדות ח"א, הגנה אוירית, חיל ים, פיקודים ארמיות ודיביזיות כוחות היבשה. במקביל בערך תרגיל עם גייסות בהיקף דיביזיוני.

2. נושא ה-תטל"ג היה כיבוש סיני ו-מרש"ל ואחת ממטרותיו היתה, להערכתנו, לבחון תוכנית-אב מבצעית קיימת. לפי נתוני התרגיל נכבש השטח עד למעברים במשך: 6-7 ימים וכל סיני ו-מרש"ל משך 14 יום. זהו לוח זמנים כפול ביחס לתרגילים מוכרים לנו בעבר.

3. ב-מתקפה" לקח חלק כמעט כל סד"כ היבשה המצרי (פחות דיב' ממוכנת ו-1-2 חט' שריון), בסיוע כוחות אויר, הגנה אוירית (כולל העברת סוללות טילי ק"א לסיני) וכוחות ים. סד"כ כוחות היבשה פעל בתרגיל המפקדות תחת פקוד ארמיות 2 ו-3 שבמרחב התעלה (שמשימתן היתה כיבוש סיני) ופיקוד ים-סוף (שמשימתן היתה כיבוש מרש"ל). בידינו ידיעות על נתוני ומהלך התרגיל בארמיה 2 ובפקוד ים-סוף וידע מועט בלבד לגבי ארמיה 3.

4. התרגיל עם גייסות בוצע ע"י דיב' ממוכנת 23, כוחות צנחנים וקומנדו שהוצנחו והונחתו ממסוקים; ו-חט' טבקים 23 (מ-דיב' ממוכנת 3) ששימשה כביום אויב. תרגיל זה נועד להערכתנו לבחון את נושא הפריצה לעומק סיני (לאחר הצליחה), הנקעת מרחב ההגנה השני, שב"ש (?) וחבירה עם "הכוחות המיוחדים" שהונחתו קודם לכן לתפיסת שטחים חיוניים. התרגיל בערך מדרום לכביש קהיר - סואץ בתנאי שטח דומים לאלו שבסיני.

5. לוח זמנים כללי של התרגיל כולו:-

- א. הכנות ותרגיל כוננות וגיוס לשעת חרום 23-27 דצמ' 72.
- ב. תרגיל מפקדות לכיבוש סיני 27-30 דצמ' 72.
- ג. תרגיל עם גייסות 28-30 דצמ' 72.

6. מטרת סקירה זו לתאר את מהלכיו העיקריים של תרגיל המפקדות והחידושים שבו ולציין את המשמעויות העיקריות הנובעות ממנו לגבי תפיסת המתקפה המצרית לכיבוש סיני. תרגילים איסטרטגיים מצריים קודמים המוכרים לנו הם משנת 1969. ההשוואה בסקירה זו תעשה בין התרגיל האחרון לבין התרגילים מ-1969.

סד"כ יבשתי בתרגיל וגזרות אחריות

7. חיל האויר וחיל הים באו לביטוי חלקי בתרגיל כשהגורם המתורגל העיקרי היה זרוע היבשה.

8. ה-סד"כ היבשתי למתקפה דרך תעלת-סואץ כלל 5 דיב' חי"ר, 2 דיב' ממוכנות, 2 דיב' משוריניות, חט' שריון עצמאית, עד 2 חט' צנחנים ומספר גדודי קומנדו. במאמץ המשני של ים-סוף לקחה חלק במתקפה עוצמה דו-חטיבתית (חי"ר וקומנדו).

9. סד"כ המתקפה לפי בתוכני תרגיל זה כלל את העוצבות העיקריות הנאות:-

ה-סד"כ הקבוע	כוחות מטכ"ליים שהוכפפו לארמיות
א	ב
3 דיב' חי"ר, מספרים 18, 2, 16	1 דיב' ממוכנת מס' 23
1 דיב' שריון מס' 21	חט' צנחנים מס' 140
1 חט' שריון עצמאית מס'	גד' קומנדו מס' 143
15	כוחות קומנדו וצנחנים
	בוספים שפעלו בגזרת הארמיה

מד (מ/1.130.586)
160/מ

סודי ביותר
למכתב בלבד
- 11 -

ה-סד"כ הקבוע	כוחות מטכ"ליים שהוכפפו לארמיות
א	ב
ארמיה 3	1 דיב' ממוכנת מס' 6. יתכן
מספרים	והוכפפו כוחות צנחנים
7 ו-19	וקומנדו.
1 דיב' שריון	
מס' 4	
פקוד ים-סוף	1 חט' חי"ר מס' 212
	יחידות מ-חט' חי"ר
	עצמאית 119
	מג' מועת קומנדו
	מס' 132.

10. סד"כ יבשתי זה אינו שונה מן ה-סד"כ שבא לניטוי בתרגילים קודמים, פרט לכך ש-חט' שריון עצמאית מס' 25 אשר הוכפפה בעבר לארמיה 3 לא באה לניטוי הפעם (אם כי יתכן וחסר לנו הפעם ידע מודיעיני על כך). בשארן בעומק מצרים למשימות הגנה דיב' ממוכנת אחת, 1-2 חט' שריון עצמאיות וכוחות מיוחדים.

11. גזרות האחירות של המפקדות העיקריות במתקפה היו:-

- א. ארמיה 2 פעלה בקו פאיד -- ג'בל הלאל -- ג'בל יעלק וצפונה.
- ב. ארמיה 3 פעלה בין קו ביר עדיב -- ראס סדר בדרום לקו פאיד -- ג'בל הלאל -- ג'בל יעלק בצפון.
- ג. גזרת אחירות פיקוד ים-סוף היתה מראס סדר בצפון עד שארם-א-שריח' -- ראס נצרני בדרום.

"האויב" בתרגיל

12. סד"כ צה"ל שבא לביטוי בסיני במהלך התרגיל כולו (לא כולל הכח במרחב ההגנה הראשון) הוא 12 חטיבות מהן 5 משורייתות, 2 ממוכנות ו-5 חי"ר. בתרגיל מפקדות מצרי ב-1969 בא לביטוי סד"כ צה"ל של 4 חט' טנקים, 5 חט' ממוכנות ו-2 עד 6 חטיבות חי"ר.

13. פרוט ה-סד"כ בתרגיל הנוכחי:-

א. שריון - סה"כ 5 חטיבות משורייתות ועוד 2 גדודים לפי הפרוט הבא:-

- (1) חטיבה משורייתת - מרחב המליז.
- (2) חטיבה משורייתת - בביר אלעבד.
- (3) חטיבה משורייתת - בג'בל לבני (ב-"ע"6).
- (4) חטיבה משורייתת - בביר-אלחסנה.
- (5) חטיבה משורייתת (תגבור) - בציר פלוג'ה -- רפיח (יתכן החטיבה ה-נ"ל בג'בל לבני).
- (6) גדוד טנקים עצמאי - איזור טסה.
- (7) גדוד טנקים עצמאי - הערכותו לא מצויינת.

ב. חי"ר ו/או חי"ר ממוכן - סה"כ 6-7 חטיבות ועוד 3 גדודי נח"ל לפי הפרוט הבא:-

- (1) חט' חי"ר - איזור טסה.
- (2) 2 חט' חי"ר - מרחב ביר גפגפה (ב-"ע"8 יתכן אחת מהן היא חט' ה-חי"ר ה-נ"ל שבסוגה).
- (3) חט' חי"ר - דרומית לאל-עריש, איזור ביר לחפן.
- (4) 2 חט', חי"ר וממוכנת - בציר ביר אלחסנה - ביר תמאדה. (ב-"ע"6).
- (5) חט' חי"ר/ממוכנת (תגבור) - באיזור הר קרן (מזרחית לניצנה).
- (6) 3 גדודי נח"ל (בהאחזיות) רפוח, מצפק (נח"ל ים) ואל-עריש.

14. נראה כי בתונים אלו הם חלקיים. הם גם לא משקפים את סד"כ צה"ל בסיני כפי שהמצרים מעריכים אותו במלחמה. ה-סד"כ שבתרגיל הוא בעוצמה של 4-5 אוגדות, ענה שההערכה המצרית היא כי סד"כ הקבע בסיני הוא של 2-3 אוגדות (כולל מרש"ל) וכי ה-סד"כ במלחמה יגיע עד 8 אוגדות.

מהלכים עיקריים בתרגיל

עד לשעת ה-"ש"

15. לפי בתוני תרגיל זה היה מבצע הצליחה וכיבוש סיני המשך ישיר למלחמת ההתשה אשר במהלכה הופעלו ע"י שני הצדדים "כוחות מיוחדים", אויר וארטילריה. הנתונים שבידינו מתחילים מ-"ע" פחות 3 כשפעילות לוחמה הדדית זו נמשכת עד לקראת "ש".

16. עד לשעת ה-"ש" בוצעה הלחימה הנאה:-

א. ע"י המצרים:-

- (1) הפגזות ארטילריות מאסיביות על הקו הקדמי של צה"ל לכל אורך התעלה (אחת ההפגזות בערכה כ-12 שעות לפני "ש" ובמשכה כ-10 דקות).
- (2) תקיפות אוויריות במשך יום ה-"ע" על מפקדות, מתקני התרעה וסוללת טילי ק"א בסיוני לשיבוש מוקדם של מערכות השליטה, הבקרה וההגנה האווירית של צה"ל (פירוט ראה פרק אוירי).

ב. ע"י צה"ל:-

- (1) ביום ה-"ע" פחות יומיים עד שלושה בוצעה החפה באיזור ביר עדיב ע"י חט' חי"ר מתוגברת בטנקים ובסיוע חט' צנחנים שהונחתה מהאוויר כנראה ביום ה-"ע". כמו כן עמדו להתבצע שתי החפות נוספות: האחת באגמים המרים (איזור כברית) בעוצמה לא ידועה והשניה בפורט-סעיד ע"י גדוד חי"ר מתוגבר בכ-גדוד טנקים (23). הכוח שהיוחף בביר עדיב נבלם והושמד ע"י כוחות יבשה ואוויר מצריים. שתי ההחפות האחרות יתכן ולא בוצעו בגלל מבצע הצליחה המצרי.
- (2) ב-"ע" פחות 1 הופעלו "כוחות מיוחדים" מובלים במסוקים לפיגוע בעומק מצרים (עמק הנלוס). מהלכים אלה נועדו לתרגל מפקדות הפיקודים באיתור כוחות מובחתיים והשמדתם ע"י עתודות זיידות.
- (3) הנתונים שבידנו אינם מתייחסים לתקיפות ח"א הישראלי ביום ה-"ע". סביר לדעתנו שנתוני ה-"תטל"ג כללו זאת.

מהלך המתקפה (ראה מרשמים א' ו-ב')

17. היעד, הוא כאמור כיבוש סיני כולו כולל מרש"ל. המתקפה מתבצעת בשני מאמצים עיקריים שונים, מאמץ משני אחד (צפון-סיני) ומאמץ מוגבל (לעבר מרש"ל).
18. המתקפה בשני המאמצים השונים היא בעוצמה של 2 דיב' חי"ר, דיב' משוריינת ו-דיב' ממוכנת בכל אחד. האחד במרכז קדמת סיני (ציר אסמעיליה — ביר גפגפה) והשני בדרומו (צירי המיתלה והג'ידי). ההבקעה (צליחה) נעשית בשעות החשיכה בחזית רחבה ע"י דיביזיות ה-חי"ר. הפריצה לעומק, מיטוט מרחב ההגנה השני של צה"ל וההתקדמות עד לגבול הבינלאומי הישן מתבצעות ע"י 2 דיביזיות משוריינות ו-2 ממוכנות, תוך שילוב כוחות מונחתים ממסוקים (ויתכן גם מוצנחים) לתפיסת שטחים חיוניים בעומק וחסמת צירים עיקריים.
19. המאמץ המשני בצפון קדמת סיני (ציר קנטרה — אל-עריש) הוא בעוצמה של דיב' חי"ר ו-חט' טנקים שמשתלבת בו החפה מהים וממסוקים באיזור רומאני. הצליחה נעשית ע"י דיב' ה-חי"ר, הפריצה וההתקדמות ע"י חט' טנקים כשבקבותיה מתקדמת דיביזית ה-חי"ר.
20. המאמץ המוגבל לכיבוש מרש"ל מתבצע ע"י חי"ר בציר החוף (סואץ — שארם-א-שייח') תוך החפה מן הים של עוצמה חטיבתית ב-4 איזורים מאבו-רודס דרומה.

שעת ה-ש"

21. שעת ה-ש" (תחילת צליחה) בתרגיל זה היתה לקראת אור אחרון יום ה-27 דצמ' 71. (בערך 271700)

משמעות עיקריות

כ ל י

29. כאמור, התוכנית המבצעית לכיבוש סיני, כפי שנאה לידי ביטוי בתרגיל זה, אינה שונה במהלכה העיקריים ובמגמותיה מאותן התוכניות המוכרות לנו מתרגילי מפקדות דומים שנערכו בעבר מאז 1969. יחודו העיקרי של תרגיל זה לעומת קודמיו הוא בבחינה מציאותית יותר של לוח הזמנים לכיבוש סיני, המקדיש זמן כפול להשלמת המבצע. הנקודות העיקריות להדגשה בתוכנית זו הן כדלקמן:-

- א. לוח זמנים לכיבוש סיני.
- ב. איזורי הצליחה.
- ג. משימות ה"כוחות המיוחדים".
- ד. תוכנית כיבוש מרש"ל.
- ה. הפעלת ח"א המצרי וההגנה האוירית.

36. המשמעות העיקרית מלוח זמנים זה הן:-

א. השלמת כיבוש וטיהור מרחב ההגנה הראשון (כולל קו התעוזים) של צה"ל היתה תנאי מוקדם לתחילת צליחת העוצבות המשוריינות והממוכנות (הדרג האופרטיבי השני). בניית הגשרים נדחתה לשעות הלילה, כנראה גם בגלל המצב האוירי.

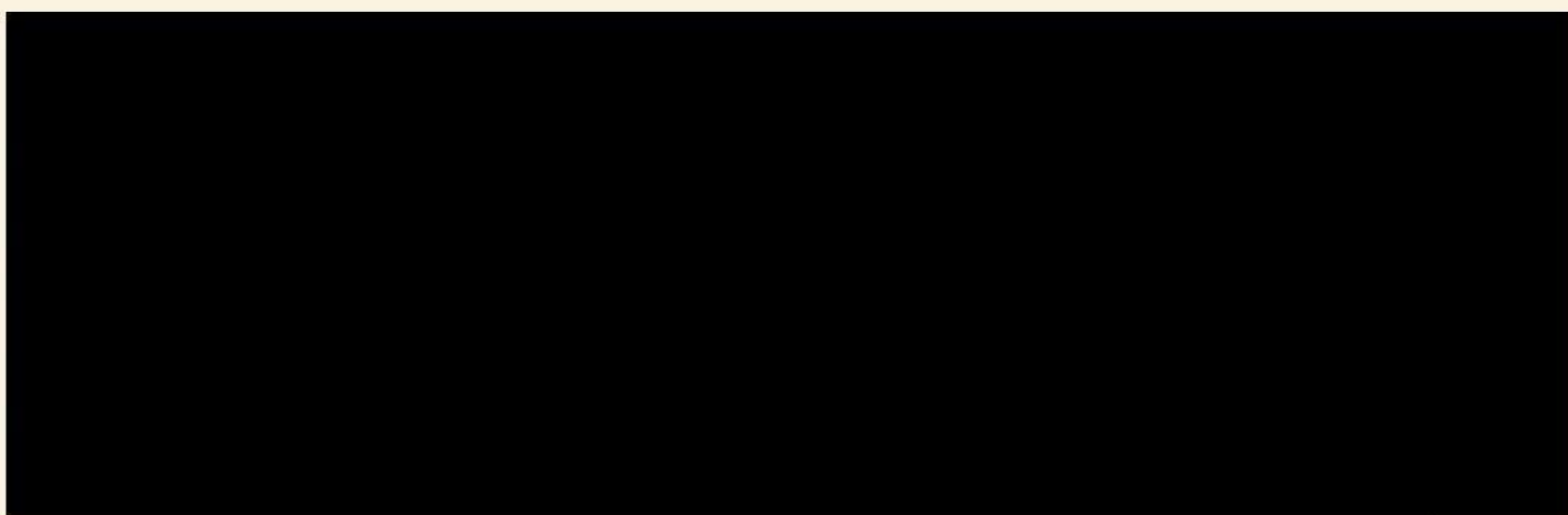
ב. הלחימה ממזרח לתעלה נעשית לפחות משך היממה הראשונה (כולל שעות אור של יום "ע"1+) ועד לטרוח של 15 ק"מ ע"י דיביזיות חי"ר בלבד סביר עם טנקים אורגנים שלהן (שהם, בשלב זה, מסוג ט-34) החוצים התעלה על גבי רפסודות וללא עוצבות משוריינות. בתפיסה כזו יש להערכתנו, משום סיכון גבוה לדיביזיות ה-חי"ר וכתוצאה מכך יצירת ספק לגבי הצלחת מבצע הצליחה כולו.

ג. מובלט הקושי אותו חוזים המצרים בכיבוש מרחב ההגנה השני של צה"ל (מקו התעוזים ועד קו כיר-גפגפה — כיר תמאדה). הדבר בא לביטוי בכך שכיבוש מרחב זה ארך בתרגיל 5 ימים. מניתוח חומר התרגיל נראה כי הקשיים שראו המצרים הם בקרבות תנועה והיתקלות עם כוחות נסוגים, ובהבקעת מרחב ההגנה השני של צה"ל. השתלטות על מרחב ההגנה השני חייבה, בתרגיל, התגברות על מערך מיצרי הג'ידי והמיתלה ועל מערך צה"ל באיזור ג'כל אום/חט' חי"ר או ממוכנת וכנראה חט' טנקים) שנועד לחסום הפיתחה המערבית של מרחב כיר גפגפה.

איזורי הצליחה

כ ל ל י

37. כאמור, בערכה הצליחה בחזית רחבה (מקנטרה עד סואץ), ע"י כל 5 דלב' ה-חי"ר כ"א בגזרת היערכותה הקבועה. רוחב גזרת צליחה דיביזיונית (לדיביזיות ח"פ ארמיה 2) בקבע ל-5 ק"מ; כאשר בכל גזרה צולחות בגל ראשון 2 חטיבות חי"ר.
38. האיזורים בהן צלחו דיביזיות ה-חי"ר של ארמיה 2 (פאיד -- פורט-סעיד) מתאימים לגזרת הצליחה שהוכשרו והוכנו מאז הפסקת האש בתעלת-סואץ:-
(אין בידינו ידיעות לגבי גזרת הצליחה המדוייקת במרחב ארמיה 3)

הערה: גזרת הצליחה מצפון לקנטרה — ג'טר אל חרש בזכרת במפורש: פעם הראשונה בתרגיל זה. כזכור הוחל בהכשרתה (מעברים על תמ"מ וירידות למים) רק באוגוסט 1971.

איזור צליחת עוצבות השריון ת"פ ארמיה 2

39. כל העוצבות המשוריינות והממוכנות ת"פ ארמיה 2 (דיב' משוריינת 21, דיב' ממוכנת 23 ו-חט' משוריינת 15), צלחו את התעלה באותו איזור: איזור פרדאן שמצפון לחיץ החקלאי.
40. מריכוז כל עוצמת השריון ת"פ ארמיה 2 באיזור זה לקראת צליחה, נובעים סיכונים רציניים לצבא המצרי:-
- א. הסיכון שבריכוז כל עוצמת השריון המיועדת למתקפה של ארמיה 2 בראש גשר אחד ובתא שטח מופרד ע"י החיץ החקלאי, ובמיוחד נוכח המצב של חוסר עליונות אוירית מצרית.
- ב. הסיכון שבהשארת כל המרחב שמדרום לחיץ החקלאי ללא עוצבות משוריינות וממוכנות (המהרות את הדרג השני בהגנה), במקרה ותיכשל המתקפה המצרית, ותיפתח מתקפת נגד צה"לית.
- ג. פתוח ההתקדמות לתוך סיני בגזרה צרה בה מספר צירים מועט ביחס לעוצמת הכח.
41. לא ברורים לנו היתרונות אותם יכלו המצרים להשיג בבחירת איזור פרדאן כאיזור צליחת כל העוצבות המשוריינות והממוכנות ת"פ ארמיה 2, לעומת איזור דרוך סראר -- טוסון. נראה כי בחירה זו נעשתה על סמך ניתוח קרקעי מצרי שקבע כי:-
- א. השטח שמצידה המערבי של התעלה באיזור פרדאן נוח יותר לארגון עוצבות משוריינות וממוכנות לקראת צליחה, בעיקר מבחינת היתרון שבמרחק שבין שני מכשולי המים אותם חייבים לעבור (מרחק תעלת המים המתוקים מתעלת-סראן באיזור זה הוא כ-6 ק"מ לעומת כ-2 ק"מ באיזור דרוך סראר -- טוסון).
- ב. מצידה המזרחי של התעלה באיזור זה, ניתן להתחבר מהר יותר לכביש התעלה ולהתארגן מיידית להמשך תנועה לעבר הציר המרכזי.

42. להערכתנו, יתרונות אלה באיזור פרדאן, באם אמנם עדיין קיימים (לאור ההכשרות הקרקעיות - בעיקר צירים - משני צידי התעלה), אינם שווים את הסיכונים שהוזכרו ונופלים בצורה ברורה מול היתרונות שמקנה השטח בגזרת דור-סואר - טוסון.
43. ראוי לציון, כי בחירת איזור פרדאן כאיזור צליחת העוצבות המשוריינות והמוכנות תוכננה בתרגיל זה מראש ולא נבעה כתוצאה מבלימת התקדמות דיב' חי"ר 16 באיזור סרפאום - טוסון. אנחנו מסיקים זאת על סמך בתוני זמן ומרחב שבתרגיל. לא ניתן היה לדעתנו לבצע שינוי כה קיצוני כהעברת דיב' משוריינת 21 ו-דיב' ממוכנת 23 צפונה לחיץ החקלאי במשך הזמן שעמד לרשות המצרים. (מהמועד האפשרי של קבלת ההחלטה על שינוי איזור הצליחה בסביבות יום "ע"1+ בצהרים, עד תחילת הצליחה בפועל - ליל "ע"2+ - עברו סה"כ כ-10 שעות).
44. יתר על כן, גם בתרגילי המפקדות המוכרים לנו מ-1969 לא חצו עוצבות משוריינות בגזרת דור-סואר אלא בגזרת פרדאן, גם היקף ההכשרות הקרקעיות לצליחה מצביע על העדפת גזרה זו על גזרת דור-סואר שהיא הנוחה יותר לפי הערכתנו (לדוגמא: משטחי צליחה באורך כולל של 3,000 מ' בגזרת פרדאן לעומת 200 מ' בלבד בגזרת דור-סואר; מספר כפדלי של מחפורות קדמיות לטיילי ק"א וכו').

שיתוף כוחות מיוחדים

45. בתרגיל זה הופעלו יחידות קומנדו וצנחנים במשימות הבאות:-
- א. תפיסת ראש חוף בלילה באיזור רומאני ע"י כוח מוטס בהליקופטרים לקראת החפה ימית ולילית באיזור. גודל הכוח אינו ידוע.
 - ב. השתלטות על שטחים חיוניים בסיוע לעוצבות ארמיה 2, כנראה לחסימת צירים בפני תגבורת, ע"י חטיבת צנחנים ועוד גדוד קומנדו שהוצנחו/הונחתו באיזור ג'בל חטמיה (צפ'-מז' לביר-גפגפה). מועד הצנחת/הנחתת כוחות אלה לא ידוע (כנראה בלילה שקדם לחבירה).

ג. סיוע ל-חט' חי"ר עצמאית 212 בציר התקדמותה לכיוון שארם
א-שירח' ע"י 3 גדודי קומנדו שהוחפו מהים במקומות שונים
לאורך חוף ים-סוף.

46. אין בידינו ידיעות על הפעלת "הכוחות המיוחדים" לתפיסת מיצרי
הג' ידו והמיתלה כסיוע לכוחות ארמיה 3 בכיבוש מיצרים אלה.
לפי לוח הזמנים המצרי לכיבוש המיצרים - ביום "ע" + 7/6 - לא
תיתכן הפעלת "הכוחות המיוחדים" ביום ה"ע" - לפני או במקביל
לצלחה-במשימה איסטרטגית של תפיסת המצרים לפני כוחות צה"ל.
להערכתנו, לוח הזמנים בתרגיל זה הגביל את הפעלת "הכוחות המיוחדים"
למשימות אופרטיביות-טקטיות, כסיוע למהלכים מקומיים, כפי שהיה
כנראה באיזור ג'בל חשמיה, כלומר - השתלטות על שטחים חיוניים
לבידוד איזורי הפעולה משך כ-24 שעות עד לחבירה.

47. מול היתרון הברור שבהפעלת "הכוחות המיוחדים" במשימות איסטרטגיות
(לדוגמא השתלטות על המיצרים לפני כוחות צה"ל כפי שגם מחייבת
הדוקטרינה), עומדות בפני המצרים בעיות משך הזמן הארוך הנדרש
מכוחות אלה להחזיק מעמד בעומק שטח האוייב מול התקפות-נגד צה"ליות
ודאיות עד לחבירה עם הכוחות הצולחים והצורך בעדיפות-אווירית
להנחתת הכוחות ולהגנה עליהם.

48. בראה לנו כי המצרים מודעים לבעיה זו וימנעו מלהפעיל "כוחות
מיוחדים" במשימות איסטרטגיות כבר ביום ה"ע". מסקנה זו זכונה
לא רק לאור לוח הזמנים של התרגיל המפקדות הנוכחי (כיבוש
המיצרים ב-"ע" + 7/6) אלא גם במקרה של לוח זמנים מצומצם יותר
שאפיין את תרגיל המפקדות בעבר (כיבוש המיצרים ב-"ע" + 3).

49. נראה כי תפיסה זו, של הפעלת "הכוחות המיוחדים" במשימות אופרטיביות, נבדקה בנוסף לתרגיל המפקדות, גם בתרגיל עם גייסות שבוצע במקביל ע"י דיב' ממוכנת 23 חט' צנחנים-140 (שתיהן פעלו בתרגיל המפקדות ת"פ ארמיה 2) ואגד קומנדו 131; תרגיל זה בועד לבחון מעשית את נושא החבירה עם "כוחות מיוחדים" שהובחתו והוצנחו בשטחים חיוניים. בתרגיל זה היה משך שהות "הכוחות המיוחדים" בשטח אויב מההנחתה הראשונה ועד החבירה כ-24 שעות.

כיבוש מרש"ל

50. תוכנית כיבוש מרש"ל במסגרת המתקפה המצרית הכוללת בתרגיל זה, מבוססת על צליחת חט' חי"ר עצמאית 212 את התעלה בגזרת ארמיה 3 רק לאחר מעבר הדיביזיות המשוריינת והממוכנת (דהיינו "ע"2+) ותבועתה דרומה לאורך ציר החוף, עד איזור שארם א-שירח' -- ראס נצרני. משך הזמן שהוקצב לכיבוש מרש"ל הוא ג"כ 14 יום.

51. במקביל לתבועת החטיבה בערכו החפות מהים לאורך ציר ההתקדמות ע"י 3 גדודי קומנדו באבו-רודס, בלעים וראס מחמד ו-גד' חי"ר בסיוע טנקים (12 במספר) בא-טוקר. מספר זה הוא ריאלי ביחס ל-סד"כ ההחפה המצרי ביום-האדום.

52. תפיסה זו אינה שונה מהותית מאלו שהופיעו בתרגילים בעבר, פרט: לתרגיל מפקדות אחד לכיבוש מרש"ל (במסגרת מתקפה כוללת לכיבוש סיני) שנערך בתאריכים 27-30 ספטמבר 71, בו נא לבטוי שתי חריגות:-

- א. בנוסף לכיבוש מרש"ל בקבעה משימה של ביתוק כל דרום חצי האי סינר ע"י הפניית כח חטיבתי בציר אבו-רוודס -- סנטה קטרינה -- וסט, בסיוע גדוד קומנדו שהוצחת מהאוויר באיזור סנטה קטרינה וגדוד קומנדו שהוצנח בוסט.
- ב. כיבוש מרחב אילת, ע"י הכח עליו הוטלה משימת ביתוק דרום האי סינר.

חיל האוויר וההגנה האוירית בתרגיל

כ ל ל י

53. חיל האוויר וההגנה האוירית באו לידי ביטוי חלקי בלבד בתרגיל. הנושאים המרכזיים שתורגלו הם:-

- א. הפעלת מטוסי תקיפה לתקיפת מטרות בסינר.
- ב. הפעלת מפקדות קס"א בלחימה.
- ג. ביצוע גיחות סיור/צילום לעומק סינר (ובמקרה אחד מעבר לקו הירוק - הר קרן).
- ד. הנחתת כוחות קומנדו בהליקופטרים בלילה.
- ה. העברת יחידות הגנה אוירית (טילים, נ"מ ו-מכ"מ) לסינר לאחר התבססות הכוחות בצידה המזרחי של התעלה.

54. גם חיל האויר הישראלי בתרגיל זה בא לידי ביטוי חלקי בלבד וזאת בעיקר בנושאים הבאים:-

א. תקיפת מערך הטילים וכוחות הקרקע, כולל תקיפת ראשי הגשר לאחר הצליחה.

ב. גיחות סיור/צילום.

ג. הנחתת כוחות צנחנים (בשלב המוקדם של מלחמת ההתשה).

55. מאחר והדגש בתרגיל היה על בחינת תוכניות של כוחות היבשה לכיבוש סיני, לא באו לידי ביטוי מספר "נושאים איריים" מרכזיים; הכולטים שבהם הם:-

א. התמודדות אירית להשגת עליונות אירית (ולו מקומית).

ב. צורת ההפעלה המתוכננת למפציצים בלחימה.

ג. צורת ההפעלה המתוכננת של מטוסי ה-מיג-21.

ד. שאלת השתתפותן של יחידות ההגנה האירית הסובייטית בלחימה.

56. בנושאים שתורגלו תאמה התפיסה את ההערכה לגבי חלקם של חיל האויר וההגנה האירית בלחימה לכיבוש סיני.

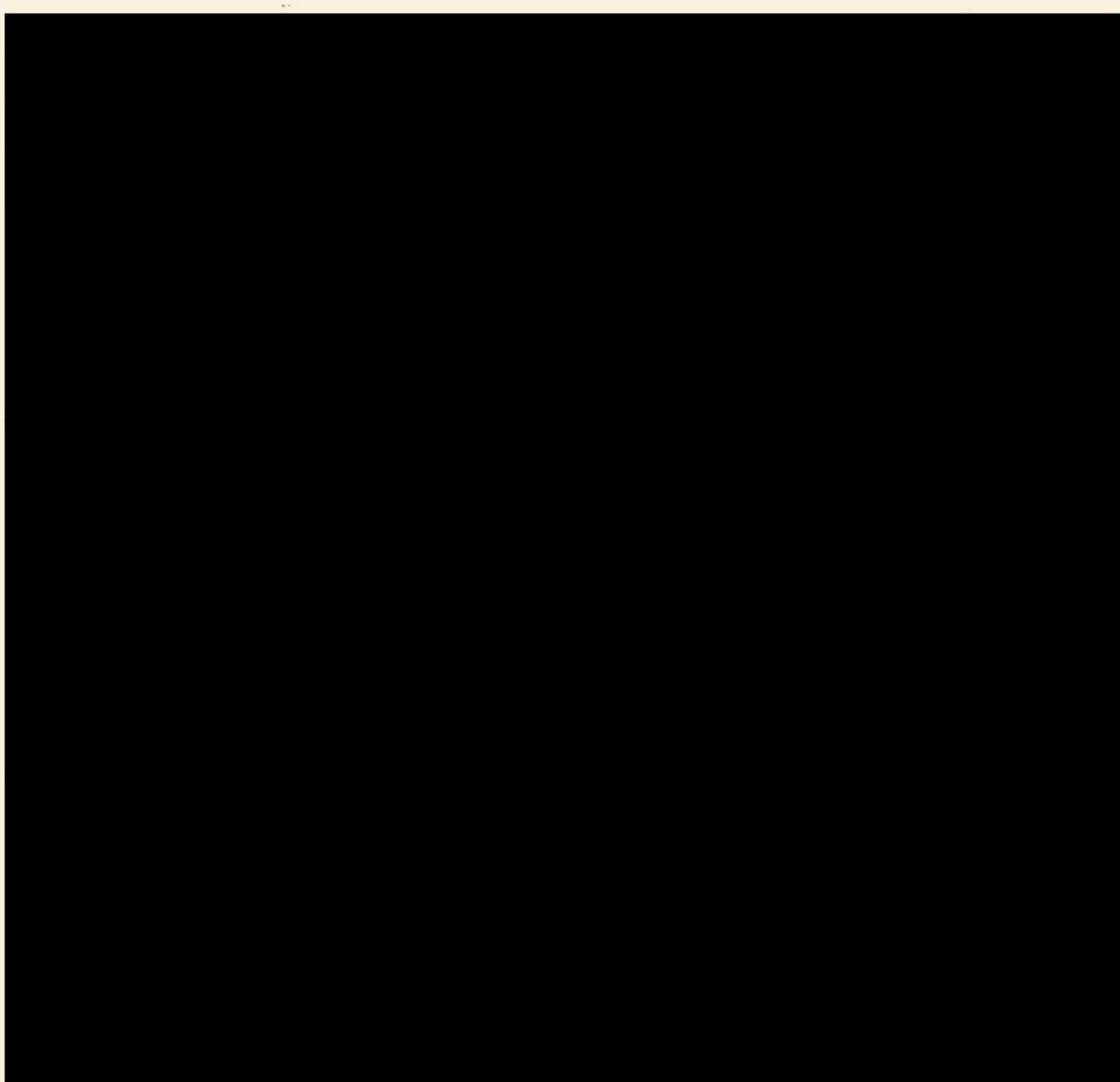
57. להלן פרוט כל אחד מן הנושאים שתורגלו.

מד (מ/1.130.586)
מ/160

סודי ביותר
למכותב בלבד
- 33 -

הערכות חיל האויר המצרי בעת הלחימה

58. לקראת הלחימה בצעו המצרים מספר שינויי היערכות. מהידיעות שבידינו ניתן ללמוד רק על היערכות טייסות ה-מיג-17 והסוחוי-7; להלן ההיערכות בתרגיל (הערכה) והשוואה להיערכות בפועל:-

* קיימת אפשרות כי רק גף מהטייסת הועבר לע'רדקה בעוד הטייסת עצמה ערוכה בלוקסור. יחד עם זאת יצויין, כי ניתן יהיה להפעיל מע'רדקה שתי טייסות קרב לאחר השלמת ה-דת"קים החדשים הנמצאים בבניה.

59. לאור העובדה שחיל האויר בא רק לידי ביטוי חלקי ב-תטל"ג, אין הנתונים בטבלה שלעיל מספיק מובהקים: כדי להסיק מהם על הזערכות חיל האויר המצרי המתוכננת לקראת מלחמה לכיבוש סיני. יחד עם זאת יש בהיערכות חיזוק נוסף להערכה שמטוסי המיג-17 והסוחוי-7 יפעלו מנסיסים קדמיים.

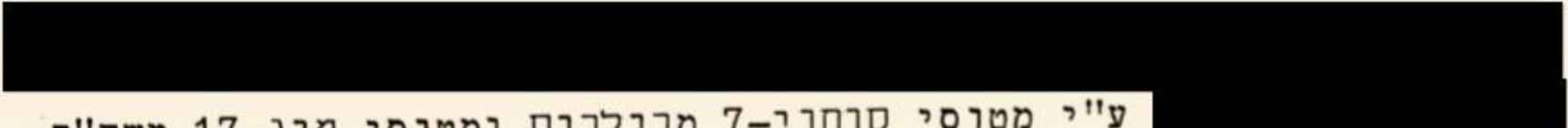
תקיפת מטרות אוירות בסיני

60. כאמור, בתרגיל זה לא באה לידי ביטוי תפיסת ההתמודדות המצרית להשגת עליונות אוירת (ולו מקומית).

61. לפי הערכתנו, סביר שתיכנוני צליחה רבתי מצרית כוללים שלב מקדים של תקיפה מסיבית על מטרות אוירות בסיני (ש"ת, יחידות "הוק" נ"מ ומוצבי מכ"מ). תפיסה זו באה לידי ביטוי חלקי ב-תטל"ג הנוכחי בתיכנונים המצריים לתקיפת:-

א. 4 סוללות הוק - (בלוזה, אבו סמארה, ג'ידי ואום ח'שיבה).

ב. 2 "מפקדות" - (אום ח'שיבה ואום מרג'ס).

62. ע"י מטוסי סוחוי-7 מבילביס ומטוסי מיג-17 משה"ת הקדמיים (צלחיה, אבו-חמאד וכותמיה). יצויין כי מטוסי הסוחוי-7 הוקצו למטרות העמוקות יותר (אום מרג'ס ואום ח'שיבה) ואילו מטוסי המיג-17 למטרות הקרובות.

63. סוללות ההוק ה-ג'ל הינן חלק ממערך סוללות ההוק הפרושות בסיני כפי שהוא משתקף בעיני המודיעין המצרי. לפי נתוני התרגיל מעריכים המצרים כי בסיני ערוכות 9 סוללות הוק.

64. לפי ידיעות קודמות שבידינו ידועים למודיעין המצרי הפרטים הבאים אודות
ה"מפקדות" שצוייבו לעיל:-

א. אום ח' שיבה - מרכז תקשורת גדול, תחנת חסימה קרקעית, מכ"מ אוירי
ויתכן אף מפקדה.

ב. אום מרג'ם - יחידת בקרה אוירית מס' 511 וסוללת הוק.

סיוע אוירי התקפי לכוחות היבשה

65. שיטת הפעלת סיוע האויר-קרקע תואמת את הערכתנו ובאו בה לביטוי האלמנטים
הבאים:-

א. על טייסות התקיפה (מיג-17 וסוחוי-7) מוטלות משימות במסגרת המאמצים
להשגת חופש פעולה אוירי (תקיפת מטרות הגנה אוירית בסיני) וגם
משימות סיוע לכוחות היבשה.

ב. כוחות היבשה מקבלים סיוע אויר-קרקע מטייסות המיג-17 והסוחוי-7
הערוכות בקרבה גאוגרפית:-

(1) לארמיה-2 מוקצות גיחות מיג-17 וסוחוי-7 מ-ש"ת צלחיה
ואבו-חמאד.

(2) לארמיה 3 - מוקצות גיחות מיג-17 וסוחוי-7 מכותמיה ובילבוים.

(3) פיקוד ים-סוף מסתייע במטוסי מיג-17 וסוחוי-7 מע'רדקה.

ג. לקראת הלחימה מאיישים את ה-קס"א בארמיות ובפיקוד ים-סוף ע"י
הצבות חרום.

ד. קביעת המטרות הקונקרטיות וה-זמ"מ לגיחות שהוקצו לסיוע לכוחות היבשה בעשית ביוזמת מפקדות הארמיות והפיקוד דרך ה-קס"א בתאום עם מפקדת חיל האויר.

צילום/סיוור אוירי

66. במסגרת ה-תטל"ג בוצעו מספר גיחות סיוור וצילום לעומק סיני ובמקרה אחד אף מעבר לקו הירוק - הר קרן.

67. בגיחות אלה ראויות לציון הנקודות הבאות:-

א. מבוצעות גיחות סיוור וצילום ביוזמת כוחות היבשה לאיתור היערכות הכוחות תוך כדי לחימה.

ב. כאשר גיחת סיוור/צילום מתבצעת ביוזמת הארמיה, נקבעת על ידה גם דחיפות העברת תוצאות הגיחה. במקרה אחד היתה דרישה להעביר לארמיה את תוצאות סיוור הראיה מיידית, ואת תוצאות ה-תצ"א תוך כ-9 שעות.

הנחת כוחות בהליקופטרים

68. בשני מקרים בודע על הנחת כוחות קומנדו מהליקופטרים. בשני המקרים בוצעה ההנחתה בשעת הלילה כאשר:-

א. במקרה הראשון הותקפה נקודה מבודדת בסיני. הכוח המונחת הפתיע את ה"אוייב" במקום והשמידו (עדיין במסגרת "מלחמת ההתשה").

ב. במקרה השני בוצעה הנחתה משולבת בהחפה ימית באיזור רומאני לתפיסת ראש חרף.

69. בולטת העובדה שב-תטל"ג תכננו המצרים הנחתות בלילה (יצויין שבחלק המעשי של התרגיל בוצעו הנחתות ביום בלבד).

70. יש בכך אישור נוסף להערכתנו שהמצרים בונים על הנחתת כוחות בהליקופטרים בלילה במסגרת תכנוניהם המבצעיים.

השתתפות כוחות ההגנה האירית במבצע הצליחה

71. ב-תטל"ג באה לידי ביטוי תפיסה לפיה, לאחר התבססות ראשי הגשרים מקדמים המצרים את כל חטיבות הטילים הערוכות בגזרות של הארמיות לאבטחת המעברים בתעלה ואף מעבירים יחידות טילים, נ"מ ו-מכמ"י אתרעה לצידה המזרחי של התעלה. יצויין כי יחידות נ"מ מסויימות צולחות כבר עם הדרג הראשון.

72. שיטת הצליחה של חטיבות הטילים הוא דילוג בשלבים; כאשר חלק מהחטיבה עובר את התעלה בעוד החלק האחר נשאר בצגדה המערבי ומחפה על המעבר. עם התבססות החלק שצלח מצטרפת שארית החטיבה. העברת סוללות טילים החלה כנראה ב-2+^ע (אחרי חצית התעלה ע"י עוצבות השריון). הועברו כנראה 2 חטיבות טילים לכל ארמיה. הסוגים - כנראה 2-א0 ו-3-א0. זו פעם ראשונה, לפי הידוע לנו, שבמסגרת תרגיל מעבירים המצרים סוללות טילי ק"א מזרחה לתעלה. המעבר הוא, כאמור, אחרי הדיביזיות המשורינות/הממוכנות, כנראה במגמה לאבטח אותן.

73. אין ביטוי לכוונה מצרית לקדם סוללות טילים למחפורות שניבנו בקרבת התעלה לפני הצליחה. אך אין להסיק מכך שאין בכוונת המצרים לעשות זאת בפועל.

74. אין ביטוי לתיגבור מערך הטילים בתעלה ע"י סוללות מהעורף. גם בנקודה זו הנתונים התרגילים ודאי שאינם משקפים את כל התוכניות המצריות, כך למשל ידוע לנו על תוכנית לקידום חטיבת טילים מאיזור פירס לאיזור רוביקי.

פעילות ח"א הישראלי

75. ח"א הישראלי בא לידי ביטוי, כאמור, בנושאים הבאים :-
- א. תקיפת מערך הטילים וכוחות היבשה.
 - ב. גיחות סיוור/צילום.
 - ג. הנחתת כוחות צנחנים.
76. בנתוני ה-תטל"ג אין כדי להבהיר באופן מלא כיצד מצטייר ח"א בלחימה בעיני המצרים. רק במקרה אחד מתוארת תמונה מלאה יחסית של הפעילות שלנו.
77. בין 281500-281600 (יום ע+1) תקף ח"א בתקיפה מרוכזת את המטרות הבאות :-
- א. ראשי הגשר בצד המזרחי של התעלה.
 - ב. הדרגים השניים של הארמיות שעדיין לא צלחו.
 - ג. המעברים בתעלה.
 - ד. שדות תערופה.
 - ה. מערך ההגנה האוירית בתעלה, בדלתה ובאיזור קהיר.
78. סה"כ "כוצעו" בשעה זו 320 גיחות בהן "הופלו" 12 מטוסים ישראליים ע"י טילים ר-נ"מ.

79. יצויין כי עוד בשלבים הראשונים בתרגיל "איתרו" המצרים מטוסי ח"א ב-ש"ת רפידים החמושים בפצצות כימיות. כן צפו המצרים את האפשרות שמטוסי ח"א יבצעו גיחות מבסיסים שממזרח לקו הירוק - חצרים, חצור ותל-נורף.

80. מעניינת העובדה שבתרגיל זה, שללא ספק מבטא את אחת מתפיסות הלוחמה הבסיסיות לכיבוש סיני, אין הכרעה אורית לפני הצליחה וכוחות היבשה עומדים בפני מצב בו ח"א הישראלי פועל בהיקף ניכר לשיבוש המתקפה הקרקעית.

חיל הים המצרי בתרגיל

כ ל ל י

81. במסגרת התרגיל לא הפעיל הצי את כלי השייט שלו ופעילותו הצטמצמה בתרגול המפקדות בשלב התכנון המבצעי בלבד.

82. התכנון המבצעי נעשה הן לגבי הים-התיכון והן לגבי הים-האדום.

התכנון המבצעי בים-האדום

83. המשימות העיקריות של הצי היו הנחתת כוחות וציוד בגדה המזרחית של מפרץ סראץ כסיוע לכוח חי"ר שמטרתו לכבוש את איזור מרש"ל. הצי התכוון לפעול במקומות הבאים :-

א. פשיטה באיזור פורט-תאופיק ע"י הקומנדו הימי (לפני ש', במסגרת "מלחמת התשה").

ב. הנחתת כוחות בראס סודאר, אבו-רודס, א-טור וראס מוחמד בהתאם לשלבי ההתקדמות של כוח ה-חי"ר אשר נע לאורך החוף מסראץ לכיוון מרש"ל. סה"כ הכוח המונחת בכל הנקודות הוא 4 גדודי קומנדו ו-חי"ר ו-12 טנקים.

- ג. הפגזות החוף המזרחי של מפרץ סראץ בנקודות שידרש, כנראה ע"י המשחתות.
- ד. לצורך ביצוע המשימות גיוס כ-30 ספינות דייג על צרותיהן, 2 מיכליות ואוניות משא שמפליגות בדרך כלל בזירת היס-האדום.

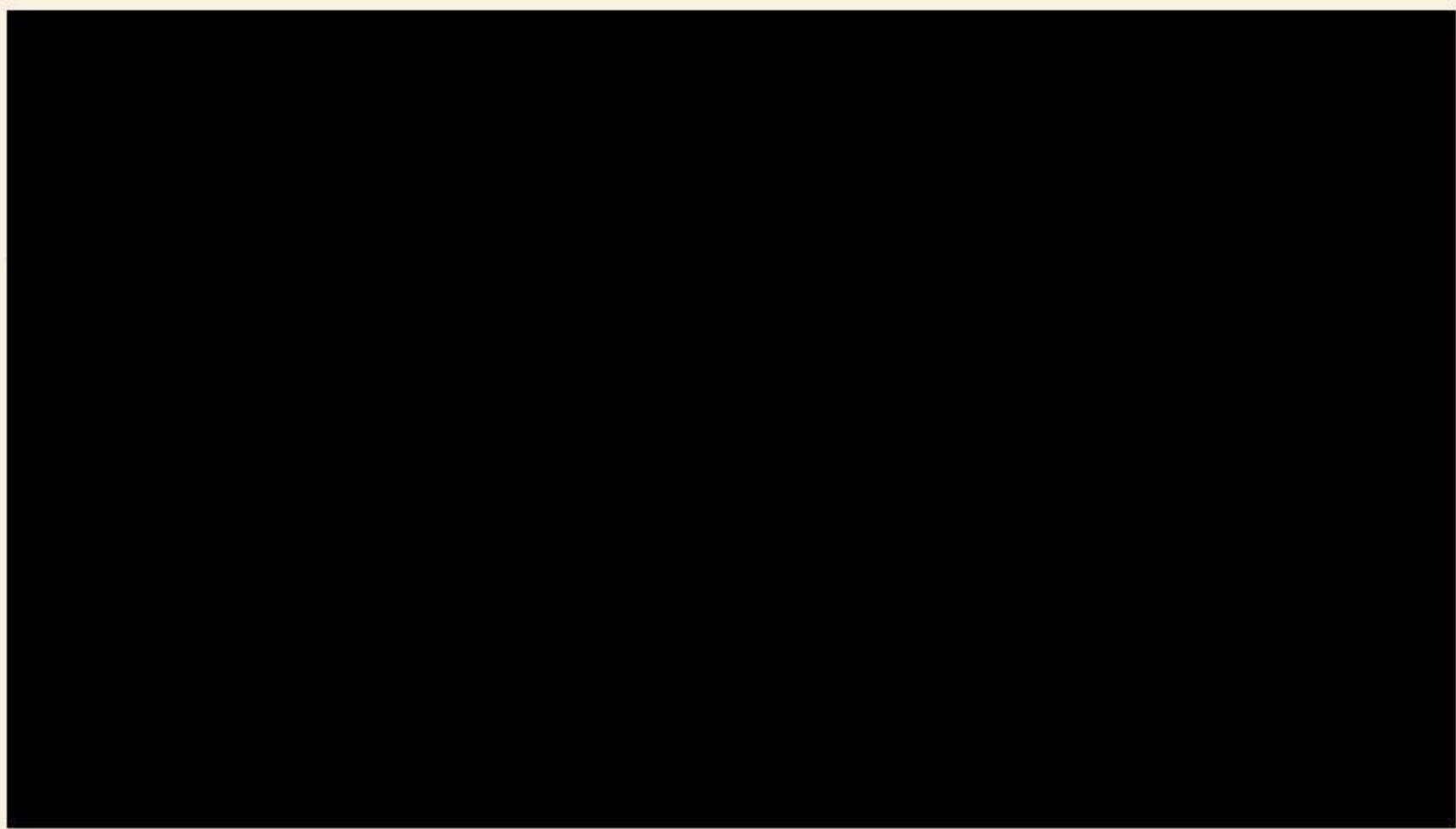
התכנון המבצעי בים-התיכון

84. המשימות של הצי הן מניעת הנחתה של כוח אויב באיזור פורט-סעיד ונחיתה באיזור רומאני כסיוע לכוחות חי"ר. לצורך ביצוע המשימה של מניעת הנחתת כוח אויב עמד בסיס פורט-סעיד להיות מתוגבר ב-סטי"לים וב-סט"רים.
85. בתרגיל הופעלה מערכת פיקוד החרום של הצי אשר כללה מוצבי החרום ב-2 הזירות ונציגויות הצי בחיל האויר ובארמיות.

ס י כ ר ם

86. בתאריכים ה-23-30 דצמ' 71 נערך בצבא המצרי תרגיל מפקדות בינזורעי מקיף, תוך דגש על מפקדות כוחות יבשה, לבחינת תוכנית אב כוללת לכיבוש סיני ו-מרש"ל. התוכנית המבצעית, כפי שבאה לידי ביטוי בתרגיל, אינה שונה במהלכיה העיקריים מהתוכניות המוכרות לנו מתרגילי מפקדות שנערכו מאז 1969. עם זאת יש בתרגיל זה מספר חידושים חשובים:-
- א. לוח הזמנים הוא כפול בערך ממה שהכרנו בתרגילים מצריים בעבר. כבוש קו המעברים נעשה תוך 6-7 ימים (לעומת 3-4 בתרגילים בעבר) וסיני כולה משך 14 יום (לעומת 7-9 בעבר).
- ב. הקמת גשרים ותחילת חצית תעלת סראץ ע"י עוצבות משורינות נעשית רק לאחר השלמת כבוש וטהור מרחב ההגנה הראשון (כולל קו התעוזים) ע"י דיביזיות ה-חי"ר בטרורח של 15 ק"מ מזרחה לתעלה. כתוצאה מכך לחמו דיביזיות ה-חי"ר למעלה מיממה אחת ללא עוצבות משורינות.

- ג. סוללות טילי ק"א (כנראה סא-2 ו-סא-3) מועברות לגדה המזרחית של התעלה לאחר חצית דיביזיות משורינות וממוכנות.
- ד. כוחות מונחתים מן האויר לא הופעלו במשימה אסטרטגית (כבוש המעבריס?) כבר ביום ה-ע. כח בעוצמה חטיבתית הוצנח/הונחת כנראה רק בע+7.
- ה. הערכה מצרית בדבר אפשרות צליחה אמפיבית של כוחות צה"ל באיזור כנרית. משתקפת בזה, כנראה, מחשבה מצרית על שמוש שצה"ל עשוי לעשות לרק"מ אמפיבי שברשותו.
87. לפי נתוני התרגיל היה מבצע הצליחה וכבוש סיני המשך ישיר למלחמת התשה שבמהלכה הופעלו ע"י שני הצדדים "כוחות מיוחדים" אויר וארטילריה.
88. "במתקפה" לקח חלק כמעט כל סד"כ היבשה המצרי (פחות דיב' ממוכנת ו-1-2 חט' שריון וכוחות מיוחדים שנשארו בעומק מצרים). בסיוע כוחות אויר, הגנה אוירית וכוחות ים, סד"כ כוחות היבשה שכלל 5 דיב' חי"ר, 2 דיב' ממוכנות, 2 דיב' משורינות, חט' שריון עצמאית עד 2 חט' צנחנים ו-2 גדודי קומנדו, פעל תחת פקוד ארמיות 2 ו-3 ופקוד ים סוף. סד"כ זה אינו שונה מן הסד"כ שבא לביטוי בתרגילים קודמים.
89. סד"כ צה"ל בסיני, במהלך התרגיל הגדול, כפי שבא לביטוי בידיעות שברשותנו, הוא 12 חטיבות. נראה כי נתונים אלה הם חלקיים. הם גם לא משקפים את סד"כ צה"ל בסיני כפי שהמצרים מעריכים אותו במלחמה (עד 8 אוגדות).
- 90.

.ב
.ג
.ד
.ה
.ו

91. כאמור, החידוש העיקרי בחרגיל זה הוא בהקדשת זמן כפול לכבוש קו המיצרים וטינוי כולו, לעומת הזמן שהוקדש לכך בחרגילים קודמים. להערכתנו, נובע הדבר מהערכת מצב מצרית בעקבות שינויים קרקעיים שנעשו ע"י צה"ל בגדה המזרחית של התעלה ובעקבות בחינה מחודשת של מהלכי הקרב.

92. להערכתנו, הגורמים העיקריים שקבעו הערכת זמן זו הם :-

א. לגבי שלב הצליחה של עוצבות ה-חי"ר, כיבוש וטיהור מרחב ההגנה הראשון :-

- (1) חזוק "קו בר-לב".
- (2) סוללת העפר לאורך הגדה המזרחית של התעלה המחייבת הקדשת מספר שעות לפריצתה.
- (3) קו המעוזים השני של צה"ל המוחזק ע"י כוחותינו (כולל, לפי נתוני התרגיל, כוחות נסוגים) המחייב אף הוא זמן נוסף כדי להשתלט עליו.

המצרים הקציבו נושך זמן של יממה שלמה לשלב זה, והשלמתו מהווה תנאי לתחילת מעבר התעלה ע"י עוצבות השריון.

ב. לגבי שלב צליחת העוצבות המשוריינות והמוכנות :-

(1) התניית התחלת בניית הגשרים בהשלמת כיבוש וטיהור מרחב ההגנה הראשון.

(2) הכורח לדחות בניית הגשרים לשעות הלילה השני, בשל חוסר ההכרעה באויר.

כלומר, תחילת בניית הגשרים עברך העוצבות המשוריינות היא לא לפני "ש" 24 לערך, בעוד שבתרגילים קודמים הוחל בבנייתם כבר ב-"ש" 3. כתוצאה מכך בערכות העוצבות המשוריינות בגדה השנייה של החעלה רק סמוך לאור ראשון של יום "ע" 2.

ג. לגבי כבוש מרחב ההגנה השני

(1) קרבות תנועה התקלות עד לקו כיר-גפגפה -- תמאדה.

(2) בעיית הבקעת וכבוש מרחב ההגנה השני במיצרי הג' ידי והמיתלה וכאיזור ג' כל ארס מרג'ם.

לאור זאת צפוי כיבוש המיצרים ביום ה-"ע" 7/6 (לעומת "ע" 4/3 בתרגילים קודמים) וניהול קרב ה-שב"ש העיקרי במרחב כיר-גפגפה -- תמאדה רק ביום ה-"ע" 8. כבוש מרחב ההגנה השני של צה"ל (מקו התעוזים ועד קו כיר גפגפה) ארך 5 ימים.

93. הצליחה נעשתה בחזית רחבה, לאורך כל התעלה, ע"י 5 דיביזיות ה-חי"ר הערוכות (כ"א מול גזרת הערכותה הקבועה).

94. בתרגיל זה, כבתרגילים קודמים, חצו כל העוצבות המשוריינות הממוכנות שתחת פיקוד ארמיה 2 באיזור צליחה אחד - פרדאן - מצפון לחייץ החקלאי, ולא נצלו גזרת דוואר-סואר שהינה נוחה יותר - להערכתנו - מבחינת הנתונים הקרקעיים. בריכוז כל עוצמת השריון של ארמיה 2 המיועדת לצליחה באיזור זה, ישנם לדעתנו סיכונים רציניים, המתבטאים בחשיפת כל השטח שמדרום לחייץ החקלאי בו עובר הציר החשוב והקצר לקהיר, ללא עוצבות משוריינות וממוכנות. מכל מקום, נראה לנו כי המצרים "נעולים" על גזרת פרדאן דווקא, זאת לאור בתוני התרגילים הקודמים ולאור ההכשרות הקרקעיות שנוצרו בגזרה זו מאז הפסקת האש, שהן רבות יותר מאלו שבגזרת דוואר-סואר (משטחי צליחה, עמדות ארטילריה, ועמדות טילי ק"ק קדמיות).

95. קרב השריון בשריון העיקרי נערך בע"פ 8 במרחב ביר-גפגפה -- תמאדה.

96. בתרגיל הופעלו כוחות מיוחדים (קומנדו וצנחנים) במשימות אופרטיביות - טקטיות, כסיוע למהלכים מקומיים ולא בקשימה איסטרטגית:-

א. תפיסת ראש חוף באיזור רומאני על ידי כוח מוטס בהליקופטרים.

ב. השתלטות על שטחים חיוניים ע"י הצנחה/הנחתה, כנראה לחסימת צירים בפני תגבורות כסיוע לעוצבות ארמיה 2.

ג. החפות מהים לאורך חוף ים-סוף כסיוע ל-חט' חי"ר עצמאית 212 בדרכה לכיבוש מרש"ל.

97. אין בידינו ידיעות על תפיסת מיצרי הג'ודי והמיתלה ע"י כוחות מיוחדים במסגרת התרגיל כסיוע לארמיה 3. מכל מקום, לפי לוח הזמנים לכיבוש המיצרים - יום "ע" 6/7 (ואף לוח זמנים מקוצר של 3-4 ימים כבתרגילים בעבר) נראה כי תפיסה כזו לא תיתכן ביום ה-"ע" (לפני או במקביל לצליחה) וזאת בשל חוסר היכולת להחזיק מעמד זמן כה רב עד לחבירה. נראה לנו כי המצרים מודעים לבעיה זו ויימנעו מלהפעיל כוחות מיוחדים בהיקף גדול במשימות איסטרטגיות ביום ה-"ע".

98. חיל האויר וההגנה האוירית באו לידי ביטוי חלקי בלבד בתרגיל. באותם הנושאים שתורגלו תאמה ב-ד"כ תפיסת הפעלת הכוח את הערכתנו. בנושאים האויריים הבאים ניתן להקיש מנתוני התרגיל על תפיסות מבצעיות מצריות:-

א. נלקח בחשבון מצב בו אין הכרעה אוירית לפני הצליחה וכוחות היבשה מותקפים ע"י ח"א הישראלי בהיקף ניכר, גם בשטחי הריכוז ממערב לתעלה - וזאת על אף מערך הטילים המצרי, וגם תוך כדי הצליחה והתקדמותם בסיני.

ב. הכוונה להפעיל כוחות מונחתים בהליקופטרים בשעות הלילה. כאמור, בחלק המעשי של התרגיל בוצעו כל ההנחות בשעות היום. יש בכך כדי לחזק את ההערכה שהמצרים עדיין לא הגיעו לרמה מבצעית נאותה להפעלת כוחות מונחתים בהיקף ניכר בלילה (עד כה התאמנו בהנחתת גדוד אחד בעת ובעונה אחת בלילה). ידוע לנו שהם עושים מאמצים ניכרים בתחום זה, כולל רכש מכשירי ביות מסוג רבקה/יוריקה במערב.

ג. ב-תטל"ג באה לידי ביטוי תפיסה לפיה, לאחר התבססות ראשי הגשרים מקדמים המצרים את כל חטיבות הטילים הערוכות בגזרות של הארמיות לאנטחת המעברים בתעלה ואף מעבירים יחידות טילים, ב"מ ו-מכ"מי אתרעה לצידה המזרחי של התעלה. יחידות ב"מ מסוימות צולחות כבר עם הדרג הראשון.

א. אין בנתוני תרגיל מפקדות זה כדי להצביע על שינוי בסיסי בתפיסה המבצעית המצרית לכיבוש סיני, כפי שמוכרת לנו מתרגילי מפקדות קודמים מאז 1969. עם זאת, יש בו מספר חידושים חשובים כאשר העיקרי בהם הוא לוח זמנים כפול לכבוש קו המעברים וכן סיני כולו. אפשר ודבר זה מבטא הערכת מצב מצרית חדשה הרואה באורח מציאותי יותר את הקושי להתגבר על העוצמה הצבאית הישראלית בסיני ועל הבעיות הקרקעיות שיצר צה"ל.

ב. התפיסה המבצעית המצרית לכבוש סיני כפי שנבחנה בתרגיל זה ממחישה כי ביחסי הכוחות הקיימים (ובעיקר בתחום האוירי) אין לצבא המצרי סיכוי להצליח במבצע צליחה ובמתקפה לכבוש סיני או חלקו, ולהיפך יש בכך סיכון גבוה מאוד עבורו. הסיכון הגבוה בעיקר לדיביזיות ה-חי"ר ולתנופת המתקפה, כתוצאה מהצורך לדחות חצית תעלת סואץ ע"י העוצבות המשוריינות לליל הלחימה השני. סביר להניח כי המצרים, ואף יועצים סובייטים הגיעו למסקנה זו בעת ניתוח לקחי התרגיל.